

роботи з хімії. Такі свята (один раз в рік) потребують хорошої підготовки. Організаційний комітет розробляє програму, в якій обирається завдання кожному класу, а також тематика лекцій і бесід, екскурсій, виставок. Під час таких масових зборів часто проводять конкурси хімічних газет, творів, рефератів, приладів, тощо. В період тижня, декади і місячника хімії можна організувати шкільну хімічну олімпіаду, яка також відноситься до масових форм позакласної роботи [3].

Отже, у сучасній школі найбільш поширеною є масова форма роботи, яка дає можливість охопити якомога більшу кількість учнів. Проте потребує вдосконалення методична підготовка вчителів, що є об'єктом для подальших наукових досліджень.

Література

1. Внеклассная работа по биологии / А.И.Никишов, З.А.Мокеева и др. – М.: Просвещение, 1980.
2. Возна Я. Зупинись, людино, подивись... Тиждень екології // Хімія. Біологія. – 2005. – №21.
3. Екологічна освіта. 6 клас: Методичний посібник для вчителя / Л.С.Юглічек, Л.А.Мирна, Л.В.Зазуліна та ін. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000.

ПРАКТИЧНО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЇХ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

*Гвоздецька Г.В.
Дрогобич, Україна*

Однією з найгостріших проблем сьогодення є питання про взаємодію людини і природного середовища в контексті забезпечення їх стійкого розвитку. Нехтування принципу єдності людини і природи породило протиріччя між поведінкою людства та сучасним станом довкілля. З огляду на те, що майбутнє належить підростаючому поколінню, його вмінню оцінювати ситуацію, адекватно реагувати на зміни та вирішувати проблеми, що пов'язані із виживанням планети, щораз більшої ваги набуває формування поведінки людини, яка базується на новому екологічному мисленні. На перший план при вирішенні цього питання виходять екологічна освіта і екологічне виховання.

В наш час серйозно стоїть проблема екологічного забруднення довкілля. Забруднення навколишнього середовища досягло критично небезпечних величин для життя людини і охоплює всю біосферу. Для того, щоб у свідомості молодого покоління закріпилася впевненість у достовірності і доказовості реального сучасного екологічного стану довкілля та необхідності бережливого й раціонального використання природних ресурсів, у зміст екологічної освіти потрібно включати крім теоретичних знань також і практичні [1]. У зв'язку з цим оновлення змісту шкільної освіти передбачає посилення екологічного та загально-культурного спрямування. Це необхідно для формування в учнів цілісного уявлення про природу та місце людини в ній. Важливого значення в арсеналі засобів екологічної освіти і виховання набули позаурочні і позашкільні форми та напрямки формування правильного ставлення до навколишнього світу. Серед форм позакласної та позашкільної роботи слід звернути увагу на практично-дослідну діяльність учнів. Вона є складовою натуралістичної, екологічної, природоохоронної освіти, ґрунтується на принципах пізнання живої природи і функціонування живих систем, їх розвитку та взаємодії.

Сьогодні з'явилося багато нових досить ефективних форм організації навчальної та практичної діяльності учнів з охорони довкілля. Так, наприклад, у загально-освітніх школах активно застосовується така форма позашкільної практично-дослідної діяльності учнів, як робота на екологічній стежці. Досвід показує, що саме така форма роботи має багато переваг. По-перше, це не примусові, не спеціально запрограмовані заходи. По-друге, це дає можливість проводити природоохоронну пропаганду серед широких мас населення, а особливо залучати до цієї роботи студентську та учнівську молодь. Саме екологічна стежина дає можливість глибше, конкретніше і достовірніше спілкуватися з природою, вивчати екологічний стан довкілля.

Екологічні стежини можна організовувати в національних парках, ландшафтних заказниках, приміських лісах, на околицях міст, у зонах масового відпочинку. Вони дають можливість учасникам краще і всебічно ознайомлюватися з природою, побачити незвичайне в звичайному, спонукає навчатися у природі та охороняти її.

Екологічна стежка – один із ефективних методів спілкування з природою. Але вона може дати значно більше. Так формуються майбутні екологи, біологи, природодослідники.

Екологічна стежка – це своєрідна лабораторія в природі, де створюються умови для виконання системи завдань, які організують і спрямовують діяльність учнів у природному оточенні. Цим визначається і ряд вимог до організації екостежки: вибір місця маршруту та його довжина, вибір природних об'єктів, підготовка екскурсів тощо.

Організація екостежин сприяє тому, щоб вивчати об'єкти і явища в самій природі, вивчати види рослин і тварин, екологічний стан довкілля, з'ясовувати шляхи впливу людини на довкілля, дізнаватись про види природокористування, нагромаджувати досвід оцінювання характеру і результатів взаємодії людини та природи, оволодівати навичками екологічно грамотної поведінки в природному середовищі, розвивати вміння пропагувати ідеї охорони природи серед однолітків та населення, розширювати свій кругозір щодо сучасних природоохоронних проблем і шляхів їх розв'язання.

Важливим моментом в організації і створенні екологічної стежки є підготовчий етап. Він починається з пошуку доступних ландшафтів місцевості, де організовується стежка. Серед природних об'єктів ландшафту обираються найбільш інформаційно насичені (старе дерево, лісове джерело, гайок, озерце, тощо). На основі відібраних об'єктів розробляється маршрут стежки. Довжина маршруту не повинна перевищувати 1,5 – 2 кілометри, а тривалість екскурсії – 2 години.

Після того як маршрут прокладено, починається наступна стадія підготовчого етапу. Розробляються тематика та зміст рефератів до кожного відповідного об'єкта під керівництвом учителя. На основі написаних рефератів здійснюється підготовка екскурсодів. Залежно від категорії учасників стежки розробляється і рівень інформації про об'єкт. Наступний етап – розробка паспорта екологічної стежки [2].

Екологічна стежка допомагає ефективно реалізувати цілий ряд проблем комплексного виховання. Вона дає змогу поглиблено вивчити програмний матеріал з біології, хімії та географії, є місцем проведення екскурсій, передбачених програмою, формує в дітей ініціативу і творчість, виховує доброту, відвертість, любов до ближнього, чуйність. Екостежка може бути місцем проведення екологічних акцій та фестивалів. Усі знання, навички, уміння, почуття, переконання, які формуються під час занять на навчальній екологічній стежці, спрямовані на вирішення одного з найгуманніших завдань сучасності – збереження довкілля, у якому живе людина [3].

Вже декілька років в Бориславській державній гімназії працює клуб «Знати щоб жити». Однією із форм роботи клубу є проведення екологічних стежин в межах околиць міста Борислава. Охочих пройти екологічною стежиною заздалегідь складеним маршрутом, є немало. Гімназисти Бориславської державної гімназії люблять спілкуватись із природою, вивчати рідний край, оцінювати екологічну ситуацію в місті і намагатись, по мірі можливостей, покращити її. Одну із таких стежин вони пройшли на початку травня цього року за задалегідь складеним маршрутом: Бориславська державна гімназія – вул. Трускавецька – Тустановицьке озеро – лісове джерело.

На маршруті екологічної стежини було проведено декілька зупинок, на яких, на основі спостережень, було вивчено екологічний стан об'єктів даного маршруту та зроблено відповідні висновки. Згідно маршруту був заповнений паспорт навчальної екологічної стежини.

Дані екологічних досліджень учнів були використані при написанні курсових робіт, рефератів на хіміко-екологічну тематику. Складений паспорт екологічної стежки, разом із картосхемою маршруту, описом екологічного стану досліджених об'єктів, пропозиціями екологічних заходів щодо покращення екологічного стану Тустановицького озера і території навколо джерела, передані у відділ екології Бориславського міськвиконкому. Відібрані проби води природного джерела передані у наукову лабораторію «Центру екології та здоров'я людини» при біологічному факультеті Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка для вивчення її мінерального складу. На основі одержаних експериментальних результатів буде складено санітарно-гігієнічний паспорт на досліджуване джерело.

Завданням екологічної стежини є проведення навчальної і дослідницької роботи з питань охорони природи, створення умов для виховання екологічно-грамотної поведінки людини в навколишньому середовищі, формування екологічної культури учнів.

Література

1. Бойчук Ю.Д., Солошенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навч. посібн. – 2-е вид. – Суми: ВТД Університетська книга, 2003. – С. 208-210.
2. Джигей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посібн. – К.: Знання, 2002. – С.184-203.
3. Микитюк. І.Н. Основи еколого-натуралістичної освіти: Науково-методичний посібник. – К.: Освіта, 2005. – С.18-24.